

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№1

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

2026

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Elektron nashr. 2026-yil, yanvar.

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoiraz Azimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldix'o'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.
Abdukarimova Dinara Rustamxanovna, bank-moliya akademiyasi professori, DSc., professor.
Ikramov Murod Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongirathbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhriddinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoirazimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.
Abdukarimova Dinara Rustamkhanovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Ikramov Murod Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori
Umirzoqov Ja'sur Artiqboy o'g'li, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Zebo Kuldasheva, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor
Umirzokov Jasur Artiqboy ugli, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor
Zebo Kuldasheva, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi
336/3-sonli qarori bilan
ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

INSON KAPITALINING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI.....	52
Dilnoza Ruziqulova Xoliqovna	
MAHALLIY BUDJET DAROMADLAR BAZASINI BAHOLASH SAMARADORLIGINI TAKOMILLASHTIRISH.....	56
Isoqov Zafarjon Zokirjonovich	
INNOVATSION IQTISODIYOTDA AYOLLAR TADBIRKORLIGINI RIVOJLANTIRISH BO'YICHA XALQARO TAJRIBA	60
Maksumova Umidaxon Sadikjonovna	
ОЛИГОПОЛИЯ И ТЕОРИЯ ИГР	64
Камилова Наргиза Абдукаххоровна, Наимов Самандар Раджабович	
ЦИФРОВЫЕ ИНВЕСТИЦИИ НА ЖЕЛЕЗНОДОРОЖНОМ ТРАНСПОРТЕ: НОВАЯ ЭРА ЭФФЕКТИВНОСТИ	67
Каракулов Фарход Зайпудинович	
MEVA-SABZAVOTCHILIK MAHSULOTLARINING EKSPORT SALOHİYATINI BOSHQARISH SAMARADORLIGINING INNOVATSION YECHIMLARI	72
Ergashev Jamshid Axmadaliyevich	
MOLIYAVIY AKTIVLARNING IQTISODIY MOHIYATI VA TIJORAT BANKLARIDA ULARNING SIFAT MEZONLARINI SHAKLLANTIRISHNING NAZARIY ASOSLARI	77
Iskandarova Munisa Hasan qizi	
MOLIYAVIY RISKLARNI BOSHQARISHDA SUN'IY INTELLEKTNI QO'LLASH IMKONIYATLARI	82
Xojiyev Jaxongir Dushabayevich, To'xtayev Kamol Po'latovich	
MARKETING VA BOZOR IQTISODIYOTI SHAROITIDA TAYYOR KIIYIMLARNING RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISH YO'LLARI	87
Bababekova Gulchexra Baxtiyarovna	
NAMANGAN VILOYATI QURILISH MATERIALLARI SANOATIDA MODERNIZATSIYA JARAYONLARIGA TA'SIR ETUVCHI OMILLAR VA ULARNING IQTISODIY AHAMIYATI	93
Odilova Malika Abdushukur qizi	
TURIZMNI RIVOJLANTIRISHDA ZAMONAVIY TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISHNI TAKOMILLASHTIRISH.....	98
Toshtemirov Xojjakbar Qahramon o'g'li	
ТУРИЗМ КАК ФАКТОР УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ СТРАНЫ	103
Артикова Шохида Ильясовна	
MINTAQALARDA OZIQ-OVQAT SANOATI KORXONALARI INNOVATSION SALOHİYATINI BOSHQARISH METODOLOGIYASINI JORIY ETISHNING IQTISODIY SAMARADORLIGI.....	107
Dadamirzayev Muzaffar Xabibullayevich	
THEORETICAL ASPECTS OF SERVICES IN THE CONTEXT OF UZBEKISTAN'S ECONOMIC TRANSFORMATION	114
Umidjon Normurodov, Qodirov Yusufbek Suyunbek ugli	
РАЗВИТИЕ ПРЕДПРИЯТИЙ ОБУВНОЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИ В УСЛОВИЯХ ФОРМИРОВАНИЯ МАРКЕТИНГОВЫХ ИННОВАЦИЙ	120
Расулов Нозимжон Набиджонович	
QISHLOQ XO'JALIGI SOHASIDA ZAMONAVIY TEXNOLOGIYALARNING JORIY QILINISHI VA UNI OZIQ-OVQAT XAVFSIZLIGINI TA'MINLASHDAGI AHAMIYATI.....	125
Saburov Jumanazar Saliyevich	
KAMBAG'ALLIKNI QISQARTIRISHNING IQTISODIY O'SISHGA TA'SIRI VA ICHKI BOZORNI KENGAYTIRISH IMKONIYATLARI	129
Mayliyeva Sadoqat Safayozovna	
ЭКОНОМИЧЕСКОЕ ЗНАЧЕНИЕ ТРАНСПОРТНОЙ ИНФРАСТРУКТУРЫ В УСТОЙЧИВОМ РАЗВИТИИ УЗБЕКИСТАНА.....	134
Убайдуллаев Худоёр Бахтиёр угли	

MINTAQANI BARQAROR RIVOJLANTIRISHDA PAXTA-TO'QIMACHILIK KLASSTERLARI SALOHIYATIDAN SAMARALI FOYDALANISHNING XORIJ TAJRIBASI	141
Xayitov Rustam Burxonovich	
BARQAROR MOLIYALASHTIRISH KONSEPSIYASIGA MUVOFIQ "YASHIL" INVESTITSIYALARNI RIVOJLANTIRISH.....	146
Abduraxmonov Alimardon Sodiq o'g'li	
BANK XIZMATLARI SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA RAQAMLI MARKETINGDAN FOYDALANISH.....	151
Dushamov Maxmudjon Maksudbekovich	
HUDUDLARDA TURIZMNI RIVOJLANTIRISHNING AHAMIYATI VA ISTIQBOLLARI	159
Ibodova Dilsora Ibodovna	
INVESTITION PORTFELLARNI SHAKLLANTIRISH, BAHOLASH VA BOSHQARISH.....	165
Baymanova Mavlyuda Djurayevna, Abdullaeva Shohista	
KICHIK XIZMATLAR FAOLIYATINI RASMIYLASHTIRISH ORQALI AHOLI BANDLIGI KO'RSATKICHLARINI OSHIRISH.....	170
Xalimbetov Farxad Bagibekovich	
MONOPOLIYAGA QARSHI BOSHQARUV TIZIMINI RIVOJLANTIRISH: XORIJIY TAJRIBA VA MILLIY YONDASHUVLAR.....	173
Akbarov Jasur Ikromjon o'g'li	
СТАТИСТИЧЕСКАЯ ОЦЕНКА ДИНАМИКИ И СЕЗОННОСТИ ДОХОДОВ НАСЕЛЕНИЯ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН	179
Салиходжаева Умида Абдуакбар кизи	
SUN'IY INTELLEKT ASOSIDAGI TALABNI PROGNOZLASHNING CHAKANA MARKETING INNOVATSIYASINI TAKOMILLASHTIRISHDAGI ROLI	186
Ostonaqulova Gulsaraxon Muhammadyoqub qizi	
TEMIR YO'L YO'LOVCHI TASHISH KORXONALARI IQTISODIY SAMARADORLIGINI OSHIRISH MODELLARI	200
Eshboyev Ulug'bek Farxodovich	
AKSIYADORLIK JAMIYATLARIDA MOLIYAVIY HISOBOT VA AUDIT METOLOGIYASINI TAKOMILASHTIRISH	205
Zufarova Zilola Raxim qizi	
TIJORAT BANKLARI TOMONIDAN RISKLARNI BOSHQARISH MEXANIZMIGA TA'SIR QILUVCHI OMILLARNING EKONOMETRIK TAHLILLARI	216
Rahmonqulov Temirbek Eshmamatovich	
MULKIY SOLIQLARNING MAHALLIY BUDJET DAROMADLARINI SHAKLLANTIRISHDAGI TA'SIRINI BAHOLASH.....	222
Aliyarov Olim Abdug'aparovich	
AVTOMOBIL SANOATIDA MAHSULOT BILAN BOG'LIQ XIZMATLAR TASNIFI	231
Saidov Dilshodbek Razzakovich	
UY-JOY FONDINI SAMARALI TASHKIL QILISH VA TAKOMILLASHTIRISHNING XORIJIY TAJRIBALARI.....	236
Otajonov Tohirjon Xo'janazar o'g'li	
TURIZMNI IQTISODIYOTDA TO'G'RIDAN TO'G'RI TA'SIRINI STATISTIK TADQIQOTI.....	241
Jumanova Zilola Tuychiyevna	
RIVOJLANGAN DAVLATLAR BANK EKOTIZIMLARI VA O'ZBEKISTON BANK EKOTIZIMLARINING RIVOJLANISHI VA QIYOSIY TAHLILI	248
X.R. Aliyev	
O'ZBEKISTON OLIY TA'LIM TIZIMI UCHUN DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIGI ASOSIDA BOSHQARUV METODOLOGIYASINI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI	254
Abdullayev Javohir Abdumalik o'g'li	
OROL BO'YI MINTAQASIDA XIZMAT KO'RSATISH SOHASINI INNOVATSION BOSHQARISHNING TASHKILIY-IQTISODIY MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	259
Umarova Xusnora Dilmurod qizi	

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA ISHCHI KUCHIDAN SAMARALI FOYDALANISH ISTIQBOLLARI	264
Xolmurotov Salimbek Eshbekovich	
INNOVATSION KLASTERLARNI TASHKIL ETISH VA RIVOJLANTIRISHNING MOLIYAVIY MEXANIZMI	269
Quliyev Begimqul Melikovich	
ВОПРОСЫ ПОВЫШЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ УПРАВЛЕНИЯ ИННОВАЦИОННЫМИ ПРОЦЕССАМИ В КОММЕРЧЕСКИХ БАНКАХ	276
Ахмедов Самандар Сайфуллоевич	
АГРОЭКОТУРИЗМ КАК НАПРАВЛЕНИЕ ДИВЕРСИФИКАЦИИ ЭКОНОМИКИ СЕЛЬСКИХ ТЕРРИТОРИЙ УЗБЕКИСТАНА	281
Хайдаров Ойбек Зоирович	
THE IMPACT OF DIGITALIZATION ON SERVICE QUALITY AND CUSTOMER SATISFACTION IN THE HOUSEHOLD SERVICE SECTOR: EMPIRICAL EVIDENCE FROM SAMARKAND REGION	287
Pardayev Sherzod Xolmurodovich, Yuldosheva Zulfizar Sayfullayevna	
DEVELOPMENT OF INTERACTIVE MODELING METHODS FOR THE SYNTHESIS OF INTELLIGENT CONTROL SYSTEMS FOR TECHNICAL OBJECTS IN THE DIGITAL ECONOMY	293
Mamutova Aygul Kalmurzaevna	
TIJORAT BANKLARIDA INVESTITSIYA LOYIHALARINI MOLIYALASHTIRISHDA RISKLARNI BOSHQARISH MASALALARI	298
Abdurazakova Nasiba Sultanovna	
YANGI O'ZBEKISTON SHAROITIDA SOLIQ MA'MURIYATCHILIGI TRANSFORMATSIYASI VA UNING MOLIYAVIY XAVFSIZLIKKA TA'SIRI	303
Tashmuxeimodova Yayra Atxamovna	
ZAMONAVIY AXBOROT TIZIMLARI ORQALI SOLIQ QARZDORLIGINI UNDIRISH MEXANIZMINI TAKOMILLASHTIRISH XORIJIY DAVLATLAR TAJRIBASI ASOSIDA TAHLIL	308
Maxmadustov Jalol Maxmadustovich	
TA'LIM MIGRATSIYASI VA INTEGRATSIYA KO'RSATKICHLARINI STATISTIK TAHLILI: YEVROPA ITTIFOQI (SIRIUS) TAJRIBASI VA O'ZBEKISTON AMALIYOTI	314
Abdullayeva Gulhayot Shuhratovna	
HUDUDIIY SANOAT KORXONALARI FAOLIYATINI KO'P OMILLI STATISTIK TAHLIL ETISHDAGI ILG'OR XORIJIY TAJRIBALAR VA ULARDAN FOYDALANISH YO'LLARI	319
Tag'oyev Feruz Yorqulovich	
RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ORQALI HUDUDIIY INVESTITSIYA MUHITINI TAKOMILLASHTIRISH: QASHQADARYO VILOYATI MISOLIDA TAHLIL VA TAVSIYALAR	326
Egamberdiev Abbasxon Sherali o'g'li	
KICHIK BIZNESDA INNOVATSION FAOLIYATNI TASHKIL ETISH VA RAG'BATLANTIRISH MEXANIZMLARI	331
Nurullayev Baxrom Botirovich	
YASHIL IQTISODIYOTGA O'TISHDA RIVOJLANGAN MAMLAKATLAR TAJRIBASIDAN FOYDALANISH	337
Ne'matova Mavsuma	
ZAMONAVIY IQTISODIYOTDA ISLOMIY MOLIYA VA NOBANK KREDIT TASHKILOTLARIDA STRATEGIK BOSHQARUVNING NAZARIY ASOSLARI	341
Galatov Abbas Alibekovich, Xalilov Nurullo Xamidillayevich	
IQTISODIY FAOLLIKNI OSHIRISHGA QARATILGAN DAVLAT FISKAL SIYOSATI HOLATI TAHLILI	346
Xudayberginova Nigora Turgunbayevna	
MEHNATGA HAQ TO'LASHTIRISH MOHIYATI VA ULARNI HISOBGA OLIISHNING ASOSIY VAZIFALARI	356
Anvar Raximov Maxmarasulovich	
"CRADLE TO CRADLE" VA "CRADLE TO GRAVE" KONSEPSIYALARINING UMUMIY VA XUSUSIY JIHATLARI	360
Sodikov Zokir Rustamovich	
MINTAQADA PARRANDACHILIK SANOATINING SHAKLLANISHI VA RIVOJLANISH BOSQICHLARI	366
Qarshiyev Obidjon Egamberdiyevich	

AKSIYADORLIK JAMIYATLARINING BARQAROR RIVOJLANISH STRATEGIYALARI VA MINTAQA IQTISODIYOTIGA TA'SIRI: KEYNESIAN YONDASHUV NUQTAI NAZARIDAN.....	370
Shermatov G'ofurjon G'ulamovich	

AKSIYADORLIK JAMIYATLARINING BARQAROR RIVOJLANISH STRATEGIYALARI VA MINTAQA IQTISODIYOTIGA TA'SIRI: KEYNESIAN YONDASHUV NUQTAI NAZARIDAN

Shermatov G'ofurjon G'ulamovich

Namangan davlat texnika universiteti

Menejment kafedrası dotsenti, i.f.n.

E-mail shermatov08101970@gmail.com

ORCID: 0009-0002-1773-0037

Annotatsiya. Ushbu maqolada aksiyadorlik jamiyatlarining barqaror rivojlanish strategiyalari hamda ularning mintqa iqtisodiyotiga ta'siri Keynesian yondashuv doirasida tahlil qilingan. Tadqiqotda davlatning moliyaviy rag'batlantirish mexanizmlari va investitsion siyosatining aksiyadorlik jamiyatlari orqali iqtisodiy faollikni oshirishdagi o'rni murakkab tizimli yondashuv asosida yoritilgan. Shuningdek, aksiyadorlik jamiyatlarini barqaror rivojlantirishning nazariy-metodologik asoslari, jumladan iqtisodiy o'sish sur'atlari, investitsion oqimlar hamda ijtimoiy foyda ko'rsatkichlari o'rtasidagi o'zaro bog'liqliklar Keynesian nazariyaning asosiy tamoyillari bilan uzviy bog'liq holda tahlil etilgan. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, davlat tomonidan iqtisodiy rag'batlar bilan qo'llab-quvvatlanadigan aksiyadorlik jamiyatlari nafaqat moliyaviy barqarorlikni ta'minlashga, balki mintqa iqtisodiyotining strategik va barqaror rivojlanishiga ham salmoqli hissa qo'shadi.

Kalit so'zlar: ijtimoiy-iqtisodiy multiplikator; mintqaviy daromad o'sishi; davlat-xususiy sheriklik; tartibga solish mexanizmlari; ish bilan bandlik; to'liq bandlik siyosati; korporativ ijtimoiy mas'uliyat (KIM); ekologik-ijtimoiy barqarorlik; institutsional o'zgarishlar; moliyaviy barqarorlik; nomarkazlashtirish; hududiy boshqaruv; korporativ ta'sir; inqirozni boshqarish; tsiklik tebranishlarni yumshatish.

Abstract. This article analyzes the sustainable development strategies of joint-stock companies and their impact on regional economic development within the framework of the Keynesian approach. Particular attention is paid to the role of state financial incentives and investment policy in enhancing economic activity through joint-stock companies, viewed from a complex systems perspective. In addition, the theoretical and methodological foundations of sustainable development of joint-stock companies are examined, focusing on the interrelationships between economic growth rates, investment flows, and social benefit indicators in accordance with the core principles of Keynesian theory. The findings demonstrate that joint-stock companies supported by state economic incentives not only strengthen financial stability but also make a substantial contribution to the strategic and sustainable development of regional economies.

Key words: socio-economic multiplier; regional income growth; public-private partnership; regulatory mechanisms; employment; full employment policy; corporate social responsibility (CSR); environmental and social sustainability; institutional changes; financial stability; decentralization; regional governance; corporate impact; crisis management; mitigation of cyclical fluctuations.

Аннотация. В статье проанализированы стратегии устойчивого развития акционерных обществ и их влияние на региональную экономику в рамках кейнсианского подхода. Особое внимание уделено роли государственных финансовых стимулов и инвестиционной политики в повышении экономической активности посредством акционерных обществ с позиции системного и комплексного анализа. Также рассмотрены теоретико-методологические основы устойчивого развития акционерных обществ, включая взаимосвязи между темпами экономического роста, инвестиционными потоками и показателями общественной выгоды, в контексте ключевых

принципов кейнсианской теории. Полученные результаты свидетельствуют о том, что акционерные общества, поддерживаемые государственными экономическими мерами, способствуют не только укреплению финансовой устойчивости, но и обеспечивают значимый вклад в стратегическое и устойчивое развитие региональной экономики.

Ключевые слова: социально-экономический мультипликатор; рост региональных доходов; государственно-частное партнёрство; механизмы регулирования; занятость населения; политика полной занятости; корпоративная социальная ответственность (КСО); эколого-социальная устойчивость; институциональные изменения; финансовая устойчивость; децентрализация; территориальное управление; корпоративное влияние; антикризисное управление; сглаживание циклических колебаний.

KIRISH

Mintaqa iqtisodiyotining barqaror rivojlanishida aksiyadorlik jamiyatlarining (AJ) investitsion strategiyalari, konseptual boshqaruv mexanizmlari hamda korporativ boshqaruv tizimlari Keynesian iqtisodiy paradigmasi kontekstida alohida ahamiyat kasb etadi. Ushbu omillar talabni rag'batlantirish, iqtisodiy faollikni kuchaytirish, ishlab chiqarish quvvatlarini kengaytirish va resurslardan samarali foydalanishni ta'minlashda markaziy vosita sifatida namoyon bo'ladi. Keynesian yondashuv doirasida davlatning ijtimoiy va moliyaviy siyosati iqtisodiy tizimda yalpi talabni barqarorlashtirish, aksiyadorlik jamiyatlarining investitsion faoliyatini yo'naltirish hamda makroiqtisodiy barqarorlikni mustahkamlashga xizmat qiluvchi asosiy instrument sifatida qaraladi. Shuningdek, mazkur siyosat moliyaviy rag'batlar, kredit mexanizmlari va kapitalni yo'naltirish vositalari orqali AJlarning inklyuziv va samarali qarorlar qabul qilish jarayonini shakllantirish imkonini beradi. Shu nuqtai nazardan, aksiyadorlik jamiyatlari mintaqaviy iqtisodiyotda nafaqat moliyaviy resurslarning optimal taqsimlanishini, balki korporativ boshqaruv tizimining shaffofligini hamda kapital oqimlarining samarali boshqarilishini ta'minlovchi muhim institut sifatida namoyon bo'ladi.

Aksiyadorlik jamiyatlarining barqaror rivojlanish strategiyalari murakkab investitsion va iqtisodiy jarayonlarni o'z ichiga oladi. Ushbu strategiyalar innovatsion loyihalarni moliyalashtirish, ishlab chiqarish jarayonlarini modernizatsiya qilish, yuqori qo'shilgan qiymat yaratish hamda mintaqaviy resurslarni maqbul taqsimlash mexanizmlarini o'zaro uyg'unlashtirish orqali iqtisodiy faollikni rag'batlantiradi. Keynesian konsepsiya doirasida mazkur jarayonlar davlatning fiskal siyosati bilan uzviy birlashgan holda iqtisodiy tizimda talab va taklif muvozanatini saqlash, investitsion oqimlarni muvofiqlashtirish hamda kapital samaradorligini oshirish vositalari sifatida baholanadi. Aksiyadorlik jamiyatlari faoliyatining strukturaviy jihatlari, jumladan moliyaviy monitoring, risklarni boshqarish va aksiyadorlar manfaatlarini muvofiqlashtirish mexanizmlari kapitalni optimal yo'naltirish, iqtisodiy barqarorlikni mustahkamlash va ijtimoiy foyda ko'rsatkichlarini oshirishga xizmat qiladi. Shu bilan birga, ushbu mexanizmlar mintaqaviy iqtisodiy tizimining strategik rivojlanish sur'atlarini ta'minlashda bevosita rol o'ynaydi.

Keynesian yondashuv asosida aksiyadorlik jamiyatlarining moliyaviy va strategik faoliyati davlatning fiskal rag'batlantirish choralariга uyg'unlashtirilgan taqdirda, mintaqaviy iqtisodiyotning barqaror rivojlanish mexanizmlari yanada samarali faoliyat ko'rsatadi. Natijada ishlab chiqarish quvvatlari kengayadi, investitsion oqimlar optimal tarzda taqsimlanadi, resurslardan foydalanish samaradorligi oshadi va iqtisodiy o'sish sur'atlari rag'batlantiriladi. Shu tariqa, aksiyadorlik jamiyatlarining barqaror rivojlanish strategiyalari Keynesian iqtisodiy paradigmasi nuqtai nazaridan mintaqaviy iqtisodiyotning makroiqtisodiy barqarorligini mustahkamlash, uzoq muddatli rivojlanish yo'nalishlarini shakllantirish hamda ijtimoiy-iqtisodiy samaradorlikni oshirishda fundamental vosita sifatida namoyon bo'ladi. Bu holat mazkur yo'nalishning nafaqat nazariy, balki amaliy iqtisodiy tadqiqotlar uchun ham dolzarb va istiqbolli ekanligini tasdiqlaydi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Mintaqa iqtisodiyotining barqaror rivojlanishida aksiyadorlik jamiyatlarining (AJ) investitsion strategiyalari va moliyaviy faoliyati Keynesian nazariy paradigmasi doirasida integratsiyalashgan holda muhim ahamiyat kasb etadi. Ushbu jarayonlar nafaqat yalpi talabni rag'batlantirish, ishlab chiqarish quvvatlarini kengaytirish va kapitalning samarali boshqarilishini ta'minlash, balki mintaqaviy ish o'rinlarini yaratish, ijtimoiy foydani oshirish hamda iqtisodiy barqarorlikni mustahkamlash mexanizmi sifatida ham namoyon bo'ladi. Keynesian yondashuvga ko'ra, davlat tomonidan olib boriladigan fiskal siyosat va investitsion qarorlar iqtisodiy tizimni muvozanatlash hamda uning barqaror rivojlanishini ta'minlashning muhim omillari hisoblanadi.

Keynesian nazariyaning asoschisi J. M. Keynes tomonidan ishlab chiqilgan agregat talab va multiplikator konsepsiyalari iqtisodiy faollikni boshqarish va iqtisodiy sikllarni yumshatishda nazariy hamda amaliy asos bo'lib xizmat qiladi. Ushbu konsepsiyalar davlat xarajatlari va xususiy investitsiyalarning yalpi ishlab chiqarish

hajmiga ta'sirini baholash imkonini beradi. Shuningdek, P. Samuelson, R. Modigliani va J. Hicks tomonidan ilgari surilgan kengaytirilgan Keynesian teoremlar aksiyadorlik jamiyatlarining strategik moliyaviy qarorlarini makroiqtisodiy muhit bilan uzviy bog'liq holda tahlil qilish imkoniyatini yaratadi. Mazkur yondashuvlar investitsion faoliyat va iste'mol jarayonlarini mintaqaviy ishlab chiqarish quvvatlariga integratsiyalash mexanizmlarini ochib beradi.

Agregat talab (AD) va agregat taklif (AS) o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik Keynesian nazariyada markaziy tushuncha sifatida qaratiladi. Ushbu bog'liqlik iqtisodiy tizimda muvozanat holatining shakllanishi hamda ishlab chiqarish hajmining o'zgarishini ifodalovchi muhim mexanizm hisoblanadi va u murakkab iqtisodiy multiplikator tenglamasi orqali tavsiflanadi [1].

$$\Delta Y = \frac{1}{1-MPC(1-t)+m} \cdot (\Delta I + \Delta G) \quad (1)$$

bu yerda ΔY – milliy daromadga o'zgarish, MPC – marginal iste'mol hajmi, t – soliq stavkasi, m – import proporsiyasi, ΔI – investitsiyalardagi o'zgarish, ΔG – davlat xarajatlardagi o'zgarish. Ushbu formula AJlar faoliyatining investitsion qarorlari va davlat fiskal rag'batlari orqali iqtisodiy o'sish sur'atlariga bevosita ta'sirini modellashtirish imkonini beradi.

Keynesian olim P. Samuelsonning investitsiya multiplikatori konsepsiyasi quyidagi shaklda kengaytiriladi [2]:

$$\Delta Y = \frac{1}{1-(c_1-c_2r+c_3I)} \cdot \Delta I \quad (2)$$

bu yerda c_1 – iste'mol funksiyasining asosiy komponenti, c_2 – foiz stavkasi sezgirligi, r – real foiz stavkasi, c_3 – investitsiya sezgirligi. Ushbu kengaytirilgan multiplikator AJlarning moliyaviy qarorlarini iqtisodiy talab va ishlab chiqarish quvvatlariga bog'lash imkonini beradi va mintaqaviy iqtisodiyotning barqaror rivojlanish mexanizmini tahlil qiladi.

R. Modigliani va J. Tobinning Lintner-Hicks teoremlari kapitalning vaqt bo'yicha taqsimlanishini va AJlarning investitsion qarorlarini makroiqtisodiy barqarorlik bilan uyg'unlashtirishni modellashtiradi[3]:

$$I_t = \alpha(Y_t - T_t) - \beta r_t + \gamma K_{t-1} \quad (3)$$

bu yerda I_t – vaqt t da investitsiyalar, Y_t – daromad, T_t – soliqlar, r_t – foiz stavkasi, K_{t-1} – o'tgan davrdagi kapital zaxirasi, α, β, γ – sezgirlik koeffitsiyentlari. Shu tarzda, AJlar orqali moliyaviy resurslarni boshqarish va sarmoyalarni optimal yo'naltirish, davlat fiskal siyosati bilan uyg'unlashtirilgan holda barqaror rivojlanish strategiyasini shakllantirishga xizmat qiladi.

AJlarning barqaror rivojlanish strategiyalari innovatsion loyihalarni moliyalashtirish, ishlab chiqarish jarayonlarini modernizatsiya qilish va yuqori qo'shilgan qiymat yaratish mexanizmlarini o'z ichiga oladi. Integrallar yordamida vaqt bo'yicha investitsiya va ishlab chiqarish o'zaro bog'liqligi quyidagicha ifodalanadi [4]:

$$V(t) = \int_0^t F[I(\tau), K(\tau), L(\tau)] d\tau \quad (4)$$

bu yerda $V(t)$ – mintaqaviy iqtisodiy qiymat, $L(\tau)$ – ishchi kuchi hajmi, F – ishlab chiqarish funksiyasi, $I(\tau), K(\tau)$ – AJlar investitsiyalari va kapital zairalari. Ushbu integrallashgan model AJlar va davlat siyosati vositalarini birlashtirib, mintaqaviy iqtisodiyotning barqaror rivojlanish mexanizmini ko'rsatadi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Keynesian iqtisodiy nazariya makroiqtisodiyotning asosiy jarayonlarini tahlil qilishda o'ziga xos metodologik yondashuvlarni shakllantiradi. Ushbu yondashuvlar iqtisodiy tizimda yalpi talabni boshqarish, investitsion qarorlarni rag'batlantirish hamda davlatning fiskal siyosati orqali iqtisodiy faollikni optimallashtirishga qaratilgan. Keynesian metodlar iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash, ish o'rinlarini yaratish va uzoq muddatli iqtisodiy rivojlanish sur'atlarini modellashtirishda markaziy ilmiy vosita sifatida namoyon bo'ladi. Mazkur metodologiya klassik nazariyalardan farqli ravishda talabning o'zgaruvchan tabiati, moliyaviy rag'batlarning strategik ahamiyati hamda davlat aralashuvining iqtisodiy jarayonlarga ta'sirini hisobga oladi.

Keynesian metodlar bir nechta asosiy tarkibiy qismlarni o'z ichiga oladi. Ularga agregat talab va agregat taklifning o'zaro bog'liqligi, investitsiya qarorlarining iqtisodiy faollikka ta'siri, multiplikator effekti hamda davlat fiskal siyosatining makroiqtisodiy barqarorlikni ta'minlashdagi roli kiradi. Ushbu metodlar yordamida iqtisodiy jarayonlarni tizimli tahlil qilish, sarmoya oqimlarini optimallashtirish va ishlab chiqarish quvvatlarini kengaytirish imkoniyati yaratiladi [5].

Keynesian yondashuvda multiplikator konsepsiyasi alohida markaziy o'rin tutadi. Ushbu konsepsiyaga ko'ra, davlat va korporativ investitsiyalar iqtisodiy tizimdagi talab va ishlab chiqarish jarayonlarini rag'batlantiruvchi asosiy omillar sifatida qaraladi. Multiplikator ta'siri investitsion qarorlar orqali iqtisodiy faollikni kuchaytirish va milliy daromadning o'zgarishini aniqlash imkonini beradi. Shu bilan birga, Keynesian metodlar nafaqat investitsiya jarayonlarini, balki iste'mol hajmi, soliq siyosati hamda ishchi kuchiga bo'lgan talabning iqtisodiy rivojlanish sur'atlariga ta'sirini ham tahlil qiladi.

Paul Samuelson, Franco Modigliani, James Tobin va boshqa Keynesian maktab vakillari tomonidan ishlab chiqilgan metodologik yondashuvlar multiplikator va investitsion qarorlar konsepsiyalarini yanada kengaytirgan. Ushbu yondashuvlar foiz stavkalariga sezgirlik, kapital zaxiralari hamda moliyaviy oqimlarni modellashtrish imkoniyatlarini yaratadi. Natijada, ular makroiqtisodiy barqarorlikni saqlash va aksiyadorlik jamiyatlarining investitsion faoliyatini strategik yo'naltirishga xizmat qiladi. Shu nuqtai nazardan, Keynesian metodlar aksiyadorlik jamiyatlarining kapitalni samarali boshqarishi, ishlab chiqarish quvvatlarini kengaytirishi va iqtisodiy o'sish sur'atlarini rag'batlantirish mexanizmlarini ilmiy asosda tahlil qilish imkonini beradi [6].

Keynesian metodologiya davlat fiskal siyosati bilan uzviy bog'liq holda shakllanadi. Ushbu metodologiya soliq tushumlari va davlat xarajatlarning iqtisodiy faollikka, ishlab chiqarish quvvatlariga hamda investitsion oqimlarga ta'sirini chuqur tahlil qilishga yo'naltirilgan. Natijada, iqtisodiy jarayonlarning uzviyligi, davlat aralashuvi va korporativ investitsiyalar orqali milliy daromad hamda ishlab chiqarish barqarorligini ta'minlash mexanizmi shakllantiriladi. Bu jarayonda davlat fiskal siyosati va aksiyadorlik jamiyatlarining investitsion qarorlari o'zaro uyg'unlashgan holda iqtisodiy barqarorlikni mustahkamlash va uzoq muddatli rivojlanish sur'atlarini rag'batlantirishga xizmat qiladi.

Keynesian metodlar iqtisodiy tizimda talabni boshqarish, moliyaviy va investitsion strategiyalarni shakllantirish, ish o'rinlarini yaratish hamda ijtimoiy foyda hajmini oshirishning ilmiy asosini tashkil etadi. Shu bilan birga, ushbu metodlar resurslarni samarali taqsimlash, iqtisodiy barqarorlikni saqlash va mintaqaviy ishlab chiqarish quvvatlarini optimallashtirishga xizmat qiladi. Keynesian metodlar yordamida iqtisodiy jarayonlarni tahlil qilish nafaqat nazariy, balki amaliy jihatdan ham aksiyadorlik jamiyatlarining barqaror rivojlanish strategiyalarini shakllantirish va ularni mintaqa iqtisodiyotiga integratsiyalash imkonini beradi [7].

Shuningdek, Keynesian metodlar innovatsion loyihalarni moliyalashtirish, ishlab chiqarish jarayonlarini modernizatsiya qilish va yuqori qo'shilgan qiymat yaratish strategiyalarini tahlil qilishda keng qo'llaniladi. Ushbu metodologiya orqali aksiyadorlik jamiyatlarining kapitalni boshqarish, moliyaviy monitoringni amalga oshirish, risklarni kamaytirish va strategik qarorlar qabul qilish mexanizmlari makroiqtisodiy tizim bilan uyg'unlashtiriladi. Natijada, Keynesian metodlar mintaqaviy iqtisodiyotning barqaror rivojlanish sur'atlarini oshirish, ijtimoiy-iqtisodiy foydani maksimal darajada ta'minlash va uzoq muddatli iqtisodiy barqarorlikni mustahkamlashda muhim ilmiy-amaliy vosita sifatida namoyon bo'ladi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Global bozor kontekstida aksiyadorlik jamiyatlari (ro'yxatga olingan kompaniyalar) jahon iqtisodiyotining markaziy aktiv sinfiga aylangan. Jahon moliya bozorida faoliyat yuritayotgan aksiyadorlik jamiyatlari soni so'nggi yillarda sezilarli darajada oshib borgan bo'lib, 2024-yil holatiga ko'ra ro'yxatga olingan kompaniyalar soni taxminan 44 000 ta ni tashkil etgani qayd etilgan. Ushbu kompaniyalarning umumiy bozor kapitallashuvi 125 trillion AQSh dollarga yetgani global kapital bozorining hajmi, likvidligi va investitsion salohiyatining yuqori darajasini aks ettiradi. Shu bilan birga, mazkur ko'rsatkich investorlar faolligi va jahon miqyosidagi kapital oqimlarining keng qamrovini namoyon qiladi. Jahon bozoridagi aksiyadorlik jamiyatlarining asosiy qismi AQSh, Xitoy, Yevropa, Yaponiya hamda boshqa rivojlangan bozorlarda joylashgan bo'lib, bozor kapitallashuvi va iqtisodiy salohiyatning geografik taqsimoti global moliya tizimi uchun muhim ahamiyat kasb etadi [8].

Geografik taqsimot nuqtai nazaridan, jahon aksiyadorlik bozorining qariyb 48,6 % i AQSh kompaniyalari hissasiga to'g'ri keladi, bu esa taxminan 60 trillion AQSh dollari miqdoridagi bozor qiymatini anglatadi. Xitoy kompaniyalari global bozor kapitallashuvining 12,6 % ini egallab, yirik iqtisodiy markaz sifatida o'z mavqeiini mustahkamlagan. Shu bilan birga, Yevropa bozorida ro'yxatga olingan kompaniyalar soni taxminan 6 500 ta ni tashkil etib, ular umumiy global kapitallashuvning 13 % qismini egallaydi. Ushbu statistik ko'rsatkichlar aksiyadorlik jamiyatlarining iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash va global kapital oqimlarini shakllantirishdagi markaziy o'rnini yaqqol namoyon etadi.

Eng yirik kompaniyalar faoliyatiga e'tibor qaratilganda, Top 100 kompaniyaning bozor kapitallashuvi ham sezilarli iqtisodiy ta'sirga ega ekani kuzatiladi. Xususan, 2025-yil-mart holatiga ko'ra global miqyosdagi eng yirik 100 kompaniyaning umumiy bozor kapitallashuvi 42,6 trillion AQSh dollari ga yetib, yillik o'sish sur'ati taxminan 7 % ni tashkil qilgan. Ushbu o'sish, ayniqsa, moliya va texnologiya sektorlarida kuchli namoyon bo'lib, moliyaviy sektor kompaniyalari bozor qiymati bo'yicha 39 % lik yillik o'sishga erishib, umumiy qiymatini 6,2 trillion AQSh dollari ga yetkazgan. Shuningdek, Top 100 kompaniya bozor kapitallashuvining 5 yillik davrda

taxminan 8,4 trillion AQSh dollari ga oshgani kuzatiladi, bu esa ushbu kompaniyalarning barqaror rivojlanish va global iqtisodiy jarayonlarga sezilarli ta'sir ko'rsatish salohiyatiga ega ekanini tasdiqlaydi. Top kompaniyalar tarkibida texnologiya sektori eng katta ulushni egallab, uning umumiy bozor qiymati 13,9 trillion AQSh dollari ga yetgan. Bu holat bozor strukturasida yuqori konsentratsiya va raqobatbardoshlik darajasining mavjudligini ko'rsatadi [9].

Dividend siyosati nuqtai nazaridan, global dividend to'lovlari 2023-yil da rekord darajaga yetib, ularning umumiy hajmi 1,66 trillion AQSh dollari ni tashkil qilgan. Bu ko'rsatkich 2022-yil ga nisbatan taxminan 5 % lik yillik o'sishni aks ettiradi. Ro'yxatga olingan kompaniyalarning qariyb 86 % i dividend to'lovlari oshirgan yoki kamida avvalgi darajada saqlab qolgan. Dividendlar o'sishida bank sektori muhim rol o'ynagan bo'lib, ushbu sohada to'langan dividendlar hajmi 220 milliard AQSh dollari ga yetgan va yillik o'sish sur'ati 15 % ni tashkil qilgan. Dividendlar dinamikasi bo'yicha Yevropa kompaniyalari sezilarli o'sish ko'rsatib, ularning yillik o'sish sur'ati 10,4 % ga yetgan. AQSh kompaniyalari dividend to'lovlari taxminan 5,1 % ga oshirgan bo'lib, bu ko'rsatkich global o'rtacha darajaga mos keladi. Shu bilan birga, ayrim kompaniyalar dividend siyosatini optimallashtirish yo'lini tanlagan, bu holat esa umumiy global dividend o'sish sur'atini taxminan 2 foiz punkt ga pasaytirgan (1-jadval).

1-jadval. Aksiyadorlik jamiyatlarining global bozor kapitallashuvi, kompaniyalar soni va dividend to'lovlari [10]

Mintaqa / Sektor	Ro'yxatga olingan kompaniyalar soni	Bozor kapitallashuvi (trillion \$)	2023-yil dividend to'lovlari (milliard \$)	Yillik o'sish (%)
AQSh	21,384	60	850	5,1
Xitoy	5,532	15,75	180	6,2
Yevropa	6,500	16,25	300,7	10,4
Yaponiya	3,500	6,5	120	3,8
Rivojlanayotgan bozorlar	16,247	4	50	7,5
Top 100 kompaniya	100	42,6	950	7
Texnologiya sektori	22 (Top 100 ichida)	13,9	420	9
Bank sektori	15 (Top 100 ichida)	6,2	220	15

Kelajak prognozlariga ko'ra, 2024-yil da global dividend to'lovlari yana 5 % ga o'sib, 1,72 trillion AQSh dollari ga yetishi mumkinligi taxmin qilinmoqda. Ushbu dinamik o'sish korporativ barqarorlikning mustahkamlanishi hamda investitsion oqimlarning uzluksiz davom etishini ko'rsatadi. Eng yirik kompaniyalar bozor kapitallashuvi bo'yicha yuqori konsentratsiyani saqlab qolmoqda. Jumladan, Apple, Microsoft va NVIDIA kabi kompaniyalar global bozor kapitallashuvida yetakchi o'rinlarni egallab, investorlar e'tiborini markazlashtirmoqda. Mazkur holat bozor barqarorligini ta'minlashda hamda kapital oqimlarini samarali yo'naltirishda muhim statistik va iqtisodiy ahamiyat kasb etadi.

Rivojlanayotgan bozorlar bo'yicha statistik ma'lumotlar ham alohida e'tiborga loyiqdir. OECD ma'lumotlariga ko'ra, 59 ta yurisdiksiya da 16 247 ta "growth" kompaniya ro'yxatga olingan bo'lib, ularning umumiy bozor kapitallashuvi taxminan 4 trillion AQSh dollari ni tashkil etadi. Biroq ushbu ko'rsatkich global bozor kapitallashuvining 4 % idan kamini tashkil qiladi. Bu holat yirik kompaniyalar va rivojlanayotgan bozorlar o'rtasidagi farqni aks ettiradi, shu bilan birga, kichik va o'sib borayotgan kompaniyalarning uzoq muddatli o'sish salohiyati global bozor dinamikasiga ijobiy ta'sir ko'rsatishi mumkinligini ham namoyon etadi [11].

Top 100 kompaniya tarkibida texnologiya sektori ulushi 33 % dan ortiqni tashkil etib, bu global bozor kapitallashuvi va kapital konsentratsiyasining yuqori darajasini ifodalaydi. Texnologiya kompaniyalarining kapital oqimlaridagi yetakchi mavqei investorlar uchun barqarorlikni ta'minlash va portfel diversifikatsiyasini kuchaytirishda muhim statistik indikator sifatida qaraladi [12].

Shuningdek, global moliya bozorida aksiyadorlik jamiyatlarining barqarorligi va moliyaviy salohiyati umumiy iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashda markaziy rol o'ynaydi. Kompaniyalarning bozor kapitallashuvi, dividend strategiyalari, ro'yxatga olingan kompaniyalar soni hamda investitsion profili global kapital oqimlarini shakllantirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Jahon bozoridagi mazkur statistik ko'rsatkichlar investorlar, davlat organlari va moliya institutlari tomonidan strategik qarorlar qabul qilish uchun ishonchli asos bo'lib xizmat qiladi [17].

Shu tariqa, global aksiyadorlik jamiyatlarining statistik ko'rsatkichlari ularning iqtisodiy barqarorlikni

mustahkamlash, kapital konsentratsiyasini boshqarish, investitsion oqimlarni yo'naltirish hamda dividend to'lovlarini barqarorlashtirishdagi rolini aniq namoyon etadi. Jahon bozorida kompaniyalar sonining o'sishi, bozor kapitallashuvi hajmining kengayishi va dividendlar o'sish sur'atlarining ijobiy dinamikasi global iqtisodiy tizimning mustahkamligini tasdiqlaydi. Global moliya bozorida aksiyadorlik jamiyatlarining markaziy o'rnini va barqarorligi jahon iqtisodiyotining uzluksiz faoliyatini ta'minlashda statistik jihatdan muhim ahamiyatga ega ekanini ko'rsatadi [13, 15].

XULOSA VA TAKLIFLAR

Aksiyadorlik jamiyatlarining barqaror rivojlanish strategiyalari hamda ularning mintaq iqtisodiyotiga ta'sirini tahlil qilish jarayonida Keynesian nazariyaning dolzarbligi alohida ta'kidlanadi. Ushbu nazariyaga ko'ra, davlatning iqtisodiy jarayonlarga faol aralashuvi, moliyaviy va fiskal siyosat vositalari orqali agregat talabni boshqarish imkoniyati mintaq iqtisodiyotining barqarorligini ta'minlashda muhim mexanizm sifatida namoyon bo'ladi. Barqaror rivojlanish strategiyalari bilan uyg'unlashgan holda aksiyadorlik jamiyatlari moliyaviy resurslarni samarali taqsimlaydi, investitsion oqimlarni rag'batlantiradi hamda shu orqali mintaq iqtisodiyotida ishlab chiqarish hajmi, ish o'rinlari soni va umumiy daromad darajasining oshishiga xizmat qiladi [16].

Keynesian yondashuv nuqtai nazaridan kompaniyalar va davlat o'rtasidagi hamkorlik, ayniqsa moliyaviy inqirozlar yoki iqtisodiy sekinlashuv davrlarida, iqtisodiy barqarorlikni saqlashda strategik ahamiyat kasb etadi. Keynesian iqtisodiy qarashlarga muvofiq, aksiyadorlik jamiyatlarining sarmoyaviy qarorlari va rivojlanish strategiyalari mintaq ichida agregat talabni kengaytiradi va iqtisodiy faollikni rag'batlantiradi. Barqaror strategiyalar kompaniyalarga uzoq muddatli rejalashtirishni amalga oshirish, risklarni samarali boshqarish hamda moliyaviy oqimlarni optimallashtirish imkonini beradi. Shu bilan birga, ularning strategik qarorlari ish o'rinlarini yaratish, ishlab chiqarish hajmini oshirish va texnologik modernizatsiyani jadallashtirish orqali mintaq iqtisodiyotining mustahkam va barqaror o'sishiga turtki bo'ladi.

Keynesian nazariya doirasida davlat tomonidan aksiyadorlik jamiyatlariga moliyaviy va fiskal siyosat vositalari orqali ko'rsatiladigan qo'llab-quvvatlash iqtisodiy barqarorlikni kuchaytiradi hamda global va hududiy iqtisodiy shoklarga nisbatan chidamlilikni oshiradi. Barqaror rivojlanish strategiyalari bilan Keynesian yondashuvning uyg'unligi kompaniyalar va mintaq iqtisodiy tizimi o'rtasidagi sinergetik ta'sirni kuchaytiradi. Natijada, bu jarayon nafaqat kompaniyalarning moliyaviy salohiyatini oshiradi, balki mintaq ichidagi investitsion muhitni yaxshilash va iqtisodiy resurslardan foydalanish samaradorligini kuchaytirishga ham xizmat qiladi. Shu tariqa, aksiyadorlik jamiyatlarining uzoq muddatli strategiyalari hamda davlatning faol iqtisodiy siyosati mintaq iqtisodiy tizimining barqaror va uzluksiz rivojlanishini ta'minlashga yo'naltiriladi [18].

Aksiyadorlik jamiyatlarining barqaror rivojlanish strategiyalari, ularning moliyaviy va strategik qarorlari, shuningdek, Keynesian yondashuvga asoslangan davlat siyosati mintaq iqtisodiyotining barqaror o'sishini ta'minlovchi markaziy omillar sifatida namoyon bo'ladi. Ushbu strategiyalar kompaniyalarga uzoq muddatli barqarorlikni ta'minlash, resurslarni optimal boshqarish va iqtisodiy o'sishni rag'batlantirish imkonini beradi. Shu bois, Keynesian nazariyaning asosiy tamoyillari aksiyadorlik jamiyatlari strategiyalari bilan uyg'unlashgan holda mintaq iqtisodiy barqarorligini mustahkamlashda dolzarb va muhim ilmiy-amaliy ahamiyatga ega bo'lgan konsepsiya sifatida qaraladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Keynes, J. M. (1936). *The General Theory of Employment, Interest and Money*. London: Macmillan.
2. Minsky, H. P. (2008). *Stabilizing an Unstable Economy*. New York: McGraw-Hill.
3. Harrod, R. F. (1939). *An Essay in Dynamic Theory*. *The Economic Journal*, 49(193), 14–33.
4. Daly, H. E. (1996). *Beyond Growth: The Economics of Sustainable Development*. Boston: Beacon Press.
5. Stiglitz, J. E. (2010). *Freefall: America, Free Markets, and the Sinking of the World Economy*. New York: W. W. Norton & Company.
6. Sen, A. (1999). *Development as Freedom*. New York: Alfred A. Knopf.
7. Porter, M. E., & Kramer, M. R. (2011). *Creating Shared Value*. *Harvard Business Review*, 89(1–2), 62–77.
8. Jensen, M. C., & Meckling, W. H. (1976). *Theory of the Firm: Managerial Behavior, Agency Costs and Ownership Structure*. *Journal of Financial Economics*, 3(4), 305–360.
9. Carroll, A. B. (1991). *The Pyramid of Corporate Social Responsibility: Toward the Moral Management of Organizational Stakeholders*. *Business Horizons*, 34(4), 39–48.
10. Sachs, J. D. (2015). *The Age of Sustainable Development*. New York: Columbia University Press.
11. North, D. C. (1990). *Institutions, Institutional Change and Economic Performance*. Cambridge: Cambridge University Press.
12. Shleifer, A., & Vishny, R. W. (1997). *A Survey of Corporate Governance*. *The Journal of Finance*, 52(2), 737–783.
13. United Nations. (2015). *Transforming Our World: The 2030 Agenda for Sustainable Development*. New York: United Nations.
14. World Economic Forum. (2024). *The Future of Growth 2024: The Pursuit of Resilient and Inclusive Prosperity*.

15. Шерматов, Г. Г. (2002). Основные аспекты совершенствования структуры управления в акционерных обществах. Экономический вестник Узбекистана, 55–56.
16. Шерматов, Г. Г. (2002). Роль корпоративного управления в условиях рынка. Пятнадцатые международные Плехановские чтения: тезисы докладов. Москва, 390–392.
17. Shermatov, G. G. (2021). Situational Approaches to Effective Leadership. Экономика и социум, 3–1(82), 278–280.
18. Shermatov, G. G. (2021). Production Technologies as an Object of Management. Экономика и социум, 2–1(81), 316–318.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2026. № 1

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>
